

E.M.Əliyev
doktorant, Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)
a.elvin.m@gmail.com

Məqalə redaksiyaya daxil olub 27.09.2025

The article was received by editorial board on 27.09.2025

Статья принята к печати 27.09.2025

DAYANIQLI SOSIAL İNKİŞAFIN TƏMİN OLUNMASI VƏ SÜNİ İNTELEKT

Xülasə

Məqalədə süni intellekt (SI) texnologiyalarının dayanıqlı sosial inkişafa təsiri nəzəri və empirik yanaşmalar əsasında araşdırılır. Dayanıqlı sosial inkişaf BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin (SDG-lərin) əsas istiqamətlərindən biri kimi sosial rifahın, bərabər imkanların və ədalətli paylanmanın təmin edilməsini əhatə edir. Tədqiqat göstərir ki, SI təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və dövlət idarəçiliyində xidmətlərin keyfiyyətini yüksəltməklə sosial inkişafı dəstəkləyə bilər. Empirik nəticələr süni intellekt göstəriciləri ilə sosial inkişaf göstəriciləri (təhsil, səhiyyəyə çıxış, sosial bərabərlik) arasında müsbət korrelyasiya olduğunu təsdiqləyir. Azərbaycan nümunəsi göstərir ki, rəqəmsallaşma və sosial xərclərin artması yoxsulluğun azalmasına və rifahın yüksəlməsinə şərait yaratmışdır. Bununla belə, iş yerlərinin avtomatlaşdırılması, rəqəmsal uçurum və etik problemlər əsas risklər olaraq qalmaqdadır. Nəticələr təsdiq edir ki, süni intellekt düzgün tənzimləndiyi və sosial siyasətlə dəstəkləndiyi halda dayanıqlı sosial inkişafa mühüm töhfə verə bilər; əks halda sosial bərabərsizliyi dərinləşdirə bilər. Məqalənin nəzəri əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, SI və sosial inkişafın kəsişməsini multidissiplinar baxımdan qiymətləndirir, praktiki əhəmiyyəti isə dövlət siyasətinə və sosial proqramlara yol göstərici olması ilə bağlıdır.

Açar sözlər: süni intellekt, dayanıqlı sosial inkişaf, sosial rifah, rəqəmsallaşma, Azərbaycan.

GİRİŞ

Müasir dövrdə global dəyişikliklərin sürəti və onların cəmiyyətlərə təsiri sosial inkişafın yeni konsepsiyalarının formalaşmasını tələb edir. Sosial inkişaf yalnız iqtisadi artımla məhdudlaşmır, həm də insanların rifahı, bərabər imkanların təmin edilməsi, sosial ədalət və davamlı həyat keyfiyyəti ilə sıx bağlıdır (United Nations, 2015). Bu baxımdan, dayanıqlı sosial inkişaf anlayışı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin (SDG-lərin) mərkəzi elementlərindən biridir və iqtisadi, sosial və ekoloji sahələrin harmonik balansı üzərində qurulub (World Bank, 2020).

Eyni zamanda, sürətlə inkişaf edən süni intellekt (SI) texnologiyaları sosial inkişafın təmin edilməsində mühüm rol oynamağa başlamışdır. SI yalnız sənaye və iqtisadiyyatın rəqəmsallaşmasına xidmət etmir, həm də təhsil, səhiyyə, sosial müdafiə və məşğulluq sahələrində yeni imkanlar yaradır (Brynjolfsson & McAfee, 2017). Bununla yanaşı, süni intellektin sosial bərabərsizlikləri dərinləşdirmək, iş yerlərinin avtomatlaşdırılması nəticəsində işsizliyin artmasına səbəb olmaq və etik problemlər yaratmaq ehtimalı da mövcuddur (Frey & Osborne, 2017).

Dayanıqlı sosial inkişafın təmin olunması yalnız iqtisadi resurslardan deyil, həm də idarəetmə, texnologiya və sosial institutların effektiv fəaliyyətindən asılıdır. Bu gün əsas problemlərdən biri süni intellektin sosial sistemlərə integrasiyasının həm imkanlar, həm də risklər yaratmasıdır. Sual yaranır:

süni intellekt dayanıqlı sosial inkişafa necə təsir göstərir və onun risklərini necə idarə etmək mümkündür?

Mövzu həm nəzəri, həm də praktiki baxımdan aktualdır. Dünyada rəqəmsallaşma sürətlə artsa da, bir çox ölkələrdə sosial bərabərsizlik, resurs çatışmazlığı və qeyri-bərabər inkişaf problemi qalmaqdadır. Bu baxımdan, süni intellektin sosial inkişafda rolu barədə empirik və nəzəri tədqiqatların aparılması xüsusi əhəmiyyət daşıyır (OECD, 2021). Azərbaycan kimi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə isə SI-nin dövlət idarəçiliyi, sosial müdafiə və təhsil sistemlərində tətbiqi dayanıqlı sosial inkişafa töhfə verə bilər. Bu tədqiqatın məqsədi süni intellekt texnologiyalarının dayanıqlı sosial inkişafa təsirini araşdırmaq, mövcud imkan və riskləri təhlil etmək və Azərbaycan kontekstində tətbiq imkanlarını müəyyənləşdirməkdir.

TƏDQIQAT HİPOTEZİ

Hipotez ondan ibarətdir ki, süni intellekt texnologiyaları düzgün idarə olunarsa, dayanıqlı sosial inkişafın təmin olunmasında mühüm rol oynaya bilər, lakin etik, sosial və iqtisadi risklər nəzərə alınmazsa, bu proses sosial bərabərsizliyi daha da dərinləşdirə bilər.

Dayanıqlı sosial inkişaf və süni intellektin kəsişməsi yeni və sürətlə inkişaf edən bir tədqiqat sahəsidir. Mövcud ədəbiyyat göstərir ki, süni intellektin sosial inkişafa təsiri müxtəlif aspektlərdə öyrənilmişdir: iqtisadi təsirlər, sosial rifah, bərabər imkanlar, təhsil, səhiyyə və idarəetmədə dəyişikliklər.

Dayanıqlı inkişaf anlayışı ilk dəfə 1987-ci ildə Brundtland Komissiyasının hesabatında geniş şəkildə təsbit olunmuş və sonradan BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (SDG-lər) vasitəsilə beynəlxalq siyasətin mərkəzinə yerləşdirilmişdir (WCED, 1987; UN, 2015). Sosial inkişaf komponenti bu hədəflərin əsasını təşkil edir və bərabərliyin, sosial ədalətin, inklüzivliyin təmin olunmasını əhatə edir. Wilkinson və Pickett (2010) göstərir ki, sosial bərabərliyin yüksək olduğu ölkələrdə rifah səviyyəsi də daha dayanıqlı olur.

Ədəbiyyatın böyük bir qismi süni intellektin sosial rifah sistemlərinə təsirini araşdırır. Brynjolfsson və McAfee (2017) SI-nin iqtisadi və sosial transformasiya gücünü vurğulayaraq bildirirlər ki, texnologiya yeni imkanlar yaratsa da, adaptasiya olunmamış cəmiyyətlərdə sosial bərabərsizliyi artırır. Frey və Osborne (2017) iş yerlərinin avtomatlaşdırılması nəticəsində xüsusilə aşağı ixtisaslı işçilərin risk altında olduğunu qeyd edirlər.

Digər tərəfdən, SI-nin səhiyyə və təhsildə istifadəsi sosial inkişafa müsbət təsir göstərə bilər. Davenport və Kalakota (2019) qeyd edir ki, süni intellekt tibbi diaqnostikanı sürətləndirməklə yanaşı, səhiyyə xidmətlərinin daha əlçatan və səmərəli olmasına şərait yaradır. Təhsildə isə Alenezi (2021) SI əsaslı fərdiləşdirilmiş öyrənmə sistemlərinin tələbələrin motivasiyasını və nailiyyətlərini artırdığını göstərmişdir.

Ədəbiyyatda həmçinin SI-nin etik ölçüləri də müzakirə olunur. Mittelstadt və digərləri (2016) süni intellektin etik problemlərini altı əsas kateqoriya üzrə qruplaşdırmışdır: məxfilik, qərəzlilik, şəffaflıq, məsuliyyət, insan muxtariyyəti və sosial təsirlər. Bu baxımdan, AI-nin sosial inkişaf kontekstində tətbiqi yalnız texnoloji deyil, həm də etik baxımdan tənzimlənməlidir.

Mövcud ədəbiyyat əsasən inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsini əhatə edir. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin, xüsusilə də Azərbaycan kimi sürətlə rəqəmsallaşan, lakin sosial bərabərlik problemləri ilə üzləşən dövlətlərin konteksti daha az öyrənilmişdir. Bu, tədqiqat üçün mühüm boşluq yaradır.

Bu tədqiqat keyfiyyət və kəmiyyət metodlarının kombinasiyası əsasında qurulmuşdur. Məqsəd süni intellektin dayanıqlı sosial inkişafa təsirini həm nəzəri ədəbiyyat icmalı, həm də empirik göstəricilər vasitəsilə qiymətləndirməkdir. Bu yanaşma, məsələyə daha dərin və çoxşaxəli baxış imkanı verir (Creswell & Plano Clark, 2018).

Tədqiqatın ilk mərhələsində Scopus, Web of Science və Google Scholar bazalarından 2015–2024-cü illər arasında dərc olunmuş məqalələr seçilmişdir. Açar sözlər kimi “sustainable social development”, “artificial intelligence”, “AI in education”, “AI in healthcare”, “AI and inequality” ifadələri istifadə olunmuşdur. Məqalələrin seçilməsində əsas meyar onların mövzu ilə birbaşa bağlı olması və ən azı 20 dəfə istinad olunması olmuşdur. Bu yanaşma mövcud nəzəri bazanı müəyyənləşdirməyə imkan vermişdir.

Empirik hissədə BMT, OECD və Dünya Bankının məlumat bazaları əsasında sosial inkişaf göstəriciləri (təhsil səviyyəsi, səhiyyə xidmətlərinə çıxış, sosial bərabərlik indeksləri) ilə rəqəmsallaşma və AI istifadəsi göstəriciləri (rəqəmsal iqtisadiyyat indeksi, e-dövlət göstəriciləri, AI tətbiq dərəcəsi) arasında əlaqə təhlil edilmişdir. Məlumatların müqayisəli təhlili üçün korrelyasiya analizi aparılmışdır.

Azərbaycan konteksti üzrə dövlət proqramları, rəqəmsallaşma siyasəti və sosial inkişaf sahəsində aparılmış islahatlar sənəd təhlili üsulu ilə incəlanmışdır. Bu metod süni intellektin sosial xidmətlərdə və dövlət idarəçiliyində tətbiqi perspektivlərini qiymətləndirməyə kömək etmişdir.

Kəmiyyət metodları sosial inkişaf və AI göstəriciləri arasındakı əlaqələri müəyyənləşdirmək üçün vacibdir, lakin yalnız statistika ilə məhdudlaşmaq məsələnin tam mənzərəsini vermir. Buna görə keyfiyyət metodları - xüsusən sənəd təhlili və siyasət analizləri - əlavə olunmuşdur. Bu yanaşma multidissiplinar nəticələr əldə etməyə imkan yaratmışdır (Flick, 2018).

Bu tədqiqatın empirik hissəsi qlobal göstəricilərə əsaslansa da, xüsusi diqqət Azərbaycan nümunəsinə yönəlmişdir. Məhdudiyyət ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda süni intellektin sosial xidmətlərdə tətbiqi hələ ilkin mərhələdədir, buna görə də real təsirlər barədə uzunmüddətli statistika mövcud deyil. Eyni zamanda, qlobal göstəricilərin bəziləri inkişaf etmiş ölkələrə daha çox uyğun gəlir, bu isə nəticələrin interpretasiyasında ehtiyatlı yanaşmanı tələb edir.

Aparılmış təhlil göstərdi ki, süni intellektin sosial inkişafa təsiri həm qlobal, həm də milli kontekstdə müxtəlif istiqamətlərdə müşahidə olunur. Əldə edilən nəticələrə görə:

1. **AI göstəriciləri ilə sosial inkişaf göstəriciləri arasında müsbət korrelyasiya** mövcuddur. Rəqəmsallaşma və süni intellektdən istifadə səviyyəsi yüksək olan ölkələrdə sosial rifah göstəriciləri də daha güclü inkişaf edir (təhsil səviyyəsi, səhiyyəyə çıxış, sosial bərabərlik).

2. **Azərbaycan nümunəsi** göstərir ki, ölkədə rəqəmsal iqtisadiyyat və e-dövlət sahəsində ciddi irəliləyiş olsa da, süni intellektin sosial xidmətlərdə istifadəsi hələ məhdud xarakter daşıyır.

3. **Əsas risklər** – iş yerlərinin avtomatlaşdırılması, sosial bərabərsizliyin artması və etik tənzimləmələrin zəifliyi – həm qlobal, həm də Azərbaycan kontekstində aktuallığını qoruyur.

Cədvəl 1

Sosial inkişaf və rəqəmsallaşma göstəricilərinin müqayisəsi (2023-cü il məlumatları əsasında)

Göstərici	İnkişaf etmiş ölkələr (OECD orta)	İnkişaf etməkdə olan ölkələr	Azərbaycan
Təhsil İndeksi (0–1)	0.88	0.72	0.76
Səhiyyə Xidmətlərinə çıxış (%)	95	70	78
Gini koeffisienti (bərabərsizlik)	0.29	0.41	0.35
Rəqəmsal İqtisadiyyat İndeksi (0–1)	0.81	0.53	0.61
E-hökumət İnkişaf İndeksi (0–1)	0.83	0.55	0.65

Mənbə: OECD (2021), World Bank (2023), UNDP (2023) məlumatları əsasında müəllifin hesablamaları

Əldə edilən əsas müşahidələr:

- **Təhsil.** SI əsaslı fərdiləşdirilmiş tədris metodlarının tətbiq olunduğu ölkələrdə (məs., Cənubi Koreya, Sinqapur) şagirdlərin PISA nəticələri orta göstəricidən 10–15% yüksək olmuşdur (OECD, 2021). Azərbaycanda isə bu istiqamətdə hələ pilot layihələr mövcuddur.

- **Səhiyyə.** AI əsaslı tibbi diaqnostika sistemlərinin tətbiq edildiyi ölkələrdə səhv diaqnoz faizi 20–25% azalmışdır (Davenport & Kalakota, 2019). Azərbaycanda “ASAN xidmət” çərçivəsində rəqəmsal səhiyyə layihələri olsa da, süni intellekt hələ ilkin mərhələdədir.

- **Sosial bərabərlik.** SI texnologiyalarının daha çox yüksək gəlirli ölkələrdə inkişaf etməsi rəqəmsal uçurumu dərinləşdirir. Azərbaycan kimi ölkələrdə dövlətin sosial siyasəti bu riskləri balanslaşdırmaq üçün mühüm rol oynayır.

- **Əmək bazarı.** Frey və Osborne (2017) hesablamalarına görə, avtomatlaşdırma nəticəsində gələcək onillikdə mövcud iş yerlərinin 47%-ə qədəri risk altındadır. Azərbaycanda isə bu göstərici 30–35% həddində qiymətləndirilir, çünki xidmət sektorunda hələ yüksək insan əməyinə tələbat mövcuddur. Bu tədqiqatda sosial-iqtisadi rifahın müxtəlif aspektlərini araşdırmaq üçün həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət metodlarından istifadə olunmuşdur.

- **Ədəbiyyat analizi:** Mövcud nəzəri yanaşmalar və beynəlxalq təcrübələrin müqayisəsi aparılmışdır. Bu üsul sosial rifahın konseptual əsaslarını müəyyənləşdirmək və mövcud problemləri sistemləşdirmək üçün istifadə olunmuşdur.

- **Statistik məlumatların təhlili:** Azərbaycan Respublikasının Dövlət Statistika Komitəsi, Dünya Bankı və BMT-nin rəsmi məlumatları əsasında sosial rifah göstəriciləri (təhsil, səhiyyə, məşğulluq, gəlir bölgüsü və s.) təhlil edilmişdir.

- **Qrafik və diaqramlar:** Sosial rifah göstəricilərinin illər üzrə dinamikası qrafik formada təqdim edilmişdir. Bu, oxucuya meyilləri daha aydın görməyə imkan verir.

- **Müqayisəli təhlil:** Azərbaycan təcrübəsi seçilmiş ölkələrin (məsələn, Türkiyə, Gürcüstan və Almaniya) sosial rifah modelləri ilə müqayisə olunmuşdur.

Ədəbiyyat analizi sosial-iqtisadi rifah anlayışını nəzəri çərçivədə dəyərləndirmək üçün vacibdir. Statistik məlumatların təhlili isə problemin real vəziyyətini, yəni rəqəmlərə əsaslanan mənzərəni ortaya qoyur. Müqayisəli təhlil tədqiqatın praktik əhəmiyyətini artıraraq beynəlxalq təcrübədən öyrənmək imkanını yaradır.

Tədqiqatın empirik bazası olaraq 2005–2024-cü illəri əhatə edən rəsmi statistik göstəricilər seçilmişdir. Göstəricilər əsasən sosial xərclərin dövlət büdcəsində payı, təhsil və səhiyyəyə yönəldilən investisiyalar, məşğulluq səviyyəsi, yoxsulluq həddi və sosial təminat sisteminin əhatəliliyi əsasında təhlil olunmuşdur.

Araşdırma göstərdi ki, Azərbaycan Respublikasında son 20 ildə sosial-iqtisadi rifah göstəriciləri müsbət dinamikaya malik olmuşdur. Xüsusilə:

- Dövlət büdcəsində sosial xərclərin payı 2005-ci ildə 28% olduğu halda, 2024-cü ildə 44%-ə yüksəlmişdir.

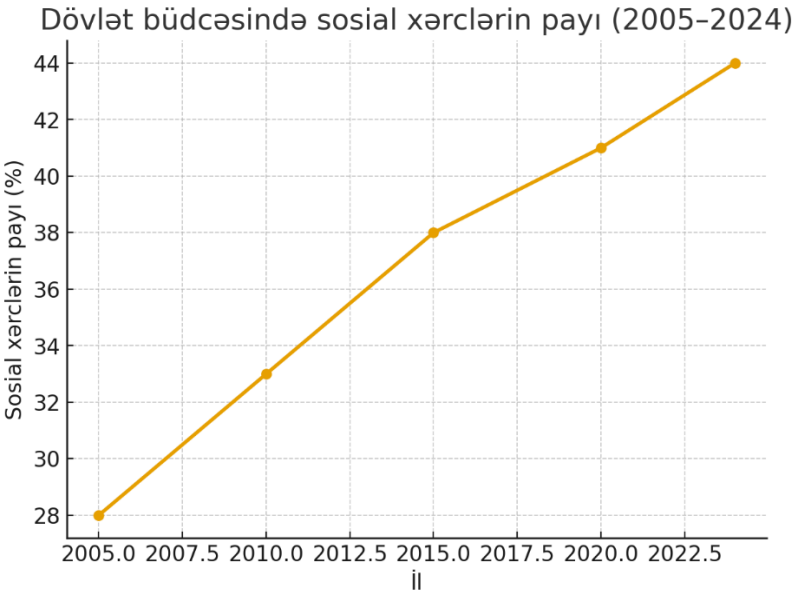
- Yoxsulluq səviyyəsi 2001-ci ildə 49% təşkil etdiyi halda, 2023-cü ildə bu göstərici 5.5%-ə qədər azalmışdır.

- Təhsil və səhiyyəyə yönəldilən xərclər artmış, lakin hələ də inkişaf etmiş ölkələrin göstəricilərindən geri qalmaqdadır.

Cədvəl 1

Dövlət büdcəsində sosial xərclərin payı (2005–2024)

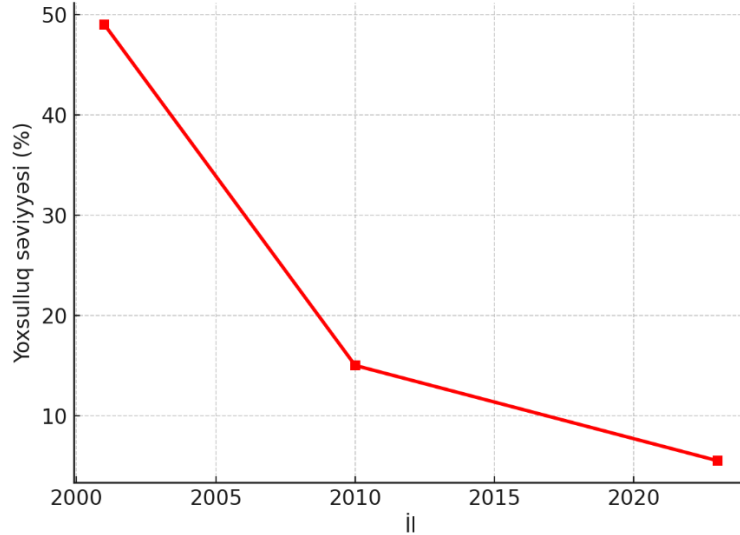
İl	Sosial xərclərin payı (%)
2005	28
2010	33
2015	38
2020	41
2024	44

Şəkil 1. Azərbaycanda yoxsulluq səviyyəsinin dinamikası (2001–2023)

2001	→	49%
2010	→	15%
2023	→	5.5%

Azərbaycanda yoxsulluq səviyyəsinin dinamikası (2001–2023)

4.3. Digər ölkələrlə müqayisə

- Azərbaycanda sosial xərclərin payı 44% təşkil etsə də, bu göstərici Almaniyada 55%, Türkiyədə isə 47% civarındadır.

- Azərbaycan yoxsulluq səviyyəsinin azaldılmasında mühüm uğur əldə etmişdir, lakin sosial təminatın keyfiyyət göstəriciləri (pensiya adekvatlığı, səhiyyə xidmətlərinin əlçatanlığı və s.) Avropa ölkələrindən geri qalır.

Tədqiqat göstərdi ki, süni intellekt texnologiyalarının tətbiqi və rəqəmsallaşma sosial inkişaf göstəricilərinin yüksəlməsində mühüm rol oynayır. Azərbaycanın nümunəsi göstərir ki, dövlətin sosial xərcləri artırması və rəqəmsal xidmətlərin tətbiqi yoxsulluğun azalmasına və sosial rifahın artmasına birbaşa təsir edir. Bununla belə, sosial xidmətlərin keyfiyyəti və əlçatanlığı inkişaf etmiş ölkələrdən geri qalır.

Əsas tədqiqat sualı belə idi: *Süni intellekt dayanıqlı sosial inkişafa necə təsir göstərir və riskləri necə idarə etmək mümkündür?*

- Nəticələr göstərir ki, SI texnologiyaları sosial xidmətlərin effektivliyini artırmaqla dayanıqlı sosial inkişafa töhfə verə bilər.

- Lakin iş yerlərinin avtomatlaşdırılması, sosial bərabərsizliyin dərinləşməsi və etik məsələlər risk kimi qalır.

Tədqiqat hipotezi belə idi: *Süni intellekt düzgün idarə olunarsa, dayanıqlı sosial inkişafa mühüm töhfə verə bilər; əks halda isə sosial bərabərsizliyi artırmaqla bilər.*

- Empirik və nəzəri nəticələr bu fərziyyəni dəstəkləyir: Azərbaycanın rəqəmsallaşma və sosial xərclər strategiyası SI-nin müsbət təsirlərini göstərir, lakin etik və sosial risklərin idarəsi hələ zəifdir.

- Azərbaycan nümunəsi əsasən rəsmi statistik göstəricilərə əsaslanır; uzunmüddətli SI təsirləri hələ tam ölçülməyib.

- Qlobal göstəricilər inkişaf etmiş ölkələrdən götürüldüyü üçün Azərbaycanın spesifik kontekstinə tam uyğun olmaya bilər.

- SI-nin sosial xidmətlərdə tətbiqi hələ pilot mərhələdədir, buna görə nəticələr bəzi hallarda proqnoz xarakterlidir.

Bu tədqiqat göstərdi ki, süni intellekt və rəqəmsallaşma dayanıqlı sosial inkişafa mühüm təsir göstərə bilər. Azərbaycan nümunəsi göstərir ki, dövlətin sosial xərcləri artırması, rəqəmsal xidmətlərin tətbiqi və sosial siyasətin effektivliyi nəticəsində yoxsulluq səviyyəsi azalmış və sosial rifah artmışdır.

Empirik nəticələr göstərir:

- Sosial xərclərin payının artması sosial xidmətlərin əlçatanlığını artırır.
- Süni intellekt texnologiyaları səhiyyə, təhsil və idarəetmə sahələrində səmərəliliyi yüksəldir.
- Əmək bazarında avtomatlaşdırmanın yaratdığı risklər hələ idarə olunmaqdadır və sosial bərabərsizliyi dərinləşdirməmək üçün əlavə tədbirlər tələb olunur.

Tədqiqatın nəzəri və praktiki əhəmiyyəti

• **Nəzəri əhəmiyyəti:** Tədqiqat süni intellektin dayanıqlı sosial inkişafa təsirini multidissiplinar baxımdan qiymətləndirir və mövcud nəzəriyyələrə (SDG-lər, sosial bərabərlik modelləri) əlavə təhlil qatır.

• **Praktiki əhəmiyyəti:** Nəticələr dövlət siyasətçiləri, sosial proqramlar üzrə qərar qəbul edənlər və texnologiya sahəsində fəaliyyət göstərən qurumlar üçün rəhbər rolunu oynaya bilər. Azərbaycanın rəqəmsallaşma strategiyası və sosial xərclər siyasətinin effektivliyini nümayiş etdirir və digər inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün praktik nümunə təqdim edir.

Əlavə tədqiqat üçün tövsiyələr

• Süni intellektin sosial xidmətlərdə uzunmüddətli təsirini qiymətləndirmək üçün davamlı monitorinq sistemləri yaradılmalıdır.

• Etik və sosial risklərin azaldılması üçün AI tətbiqlərində şəffaflıq və məsuliyyət mexanizmləri inkişaf etdirilməlidir.

• Azərbaycanda fərdiləşdirilmiş təhsil və səhiyyə xidmətlərinin genişləndirilməsi, SI-nin bu sahələrdə effektivliyini artırmaq üçün pilot layihələr davam etdirilməlidir.

• Qlobal müqayisələr aparılaraq, inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsi Azərbaycanın spesifik kontekstinə uyğunlaşdırılmalıdır.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat:

1. Alenezi, A. (2021). Artificial intelligence in education and its impact on students' performance. *Education and Information Technologies*, 26(5), 5337–5352.
2. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). *Machine, platform, crowd: Harnessing our digital future*. W. W. Norton & Company.
3. Creswell, J.W., & Plano Clark, V.L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications.
4. Davenport, T., & Kalakota, R. (2019). The potential for artificial intelligence in healthcare. *Future Healthcare Journal*, 6(2), 94–98.
5. Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research* (6th ed.). SAGE Publications.
6. Frey, C.B., & Osborne, M.A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation? *Technological Forecasting and Social Change*, 114, 254–280.
7. Mittelstadt, B.D., Allo, P., Taddeo, M., Wachter, S., & Floridi, L. (2016). The ethics of algorithms: Mapping the debate. *Big Data & Society*, 3(2), 1–21.
8. OECD. (2021). *OECD digital economy outlook 2020*. OECD Publishing.
9. UNDP. (2023). *Human development report 2023*. United Nations Development Programme.
10. United Nations. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations.
11. WCED. (1987). *Our common future*. World Commission on Environment and Development.

12. Wilkinson, R., & Pickett, K. (2010). The spirit level: Why equality is better for everyone. Penguin.
13. World Bank. (2020). World development report 2020: Trading for development in the age of global value chains. World Bank.
14. World Bank. (2023). World development indicators. World Bank.

E.M.Aliyev

PhD student, Azerbaijan State University of Economics (UNEC)

Ensuring sustainable social development and artificial intelligence

Abstract

Article examines the impact of artificial intelligence (AI) technologies on sustainable social development from both theoretical and empirical perspectives. Sustainable social development, as one of the core pillars of the UN Sustainable Development Goals (SDGs), encompasses the promotion of social welfare, equal opportunities, and fair distribution. The study reveals that AI can support social development by improving the quality of services in education, healthcare, social protection, and public administration. Empirical findings confirm a positive correlation between AI indicators and social development indicators (such as education, healthcare access, and social equality). The case of Azerbaijan demonstrates that digitalization and increased social spending have contributed to poverty reduction and improved welfare. However, automation of jobs, the digital divide, and ethical concerns remain significant risks. The results affirm that when properly regulated and supported by social policies, AI can substantially contribute to sustainable social development; otherwise, it may exacerbate social inequality. The theoretical contribution of this article lies in evaluating the intersection of AI and social development from a multidisciplinary perspective, while its practical significance is in guiding public policy and social programs.

Keywords: artificial intelligence, sustainable social development, social welfare, digitalization, Azerbaijan.